

ТЭЛЕТЫДЗЕНЬ

СПЯВАЛІ Ё ЯЧАВЕ, ЗАЖАПЛЯЛІСЯ — У КАЗЛОВІЧАХ

Сноп на шчасце і лялька як выканальніца жаданняў

Лета — самы зручны час для вандровак. Ярка свеціць сонца, усё навокал квітнее. Таму і мы з камандай праекта «Наперад у мінулае» тэлеканала «Беларусь 3» былі рады пакінуць тлумную сталіцу і выправіцца ў падарожжа па краіне. Гэтым разам кіруемся ў вёску Казловічы, што на Случчыне, дзе нас чакае знаёмства з народным фальклорным гуртам «Ячаўскія вячоркі». Таксама завітаем у Слуцкі Цэнтр традыцыйнай культуры — яго супрацоўнікі аднаўляюць старажытныя тэхналогіі вырабу лялек і адраджаюць мастацтва маляванак. Тэлепраграму можна будзе пабачыць у ліпені, але ўжо сёння чытачы «Звязды» маюць магчымасць даведацца пра яе змест.

Запрашаем на вячоркі

Гурт «Ячаўскія вячоркі» ў Казловічах — сапраўдныя зоркі. Без іх звонкіх спеваў не абыходзіцца ніводнае мясцовае свята, ды і гісторыя калектыву ўражае: ён існуе ўжо 37 гадоў!

Кіраўнік і стваральніца «Ячаўскіх вячорак» Людміла Калядка расказала:

— Калектыв быў створаны ў 1979 годзе тут, у Казловічах, а потым некаторыя нашы ўдзельніцы пераехалі ў суседняе Ячава, таму вырашылі змяніць месца размяшчэння гурта, знайсці новых спявачак. Калі прыехала ў Ячава, абышла ўсю вёску, зазірнула ў 18 хат — і ўсе гаспадыні пагадзіліся спяваць у гурце.

Мясцовыя прыгадваюць: жанчыны ў Ячаве спявалі так прыгожа і так гучна, што іх песні чуваць было нават у Казловічах. Для большага ўражання дадам, што адлегласць паміж вёскамі — 4 кіламетры! Потым, калі ў Казловічах пабудавалі новы вялікі Дом культуры і вылучылі для «Ячаўскіх вячорак» асобнае рэпетыцыйнае памяшканне, калектыв зноў пераехаў. Але назва засталася ранейшай.

У 1992 годзе ансамбль атрымаў званне народнага. Спачатку ў ім спявалі толькі жанчыны, потым да іх далучыліся і мужчыны — мясцовыя музыканты.

— Можна сказаць, што мы ўвесь час выступаем у адным складзе. Толькі старэйшыя адышлі. За гэты час мы выдатна «спеліся», — кажа Людміла Кузьмінчына, — Разам аб'ехалі ўвесь белы свет! Выступалі на Днях культуры Беларусі ва Узбекістане, у Маскве, на фестывалях у Істры, Ліпецку, сталі лаўрэатамі многіх абласных, рэгіянальных, рэспубліканскіх і міжнародных фестывалёў. І адусюль прывозім карысныя падарункі, якімі карыстаемся ў рабоце.

Слухачы патрабуюць!..

Раней на сцэне «Ячаўскія вячоркі» прадстаўлялі не толькі песні і танцы, але ладзілі паўнаватарскія абрады. Але сёння ў іх рэпертуары набіралася вельмі шмат песень, ды і слухачы патрабуюць вясялай атмасферы, выбухаў-прыпевак, таму падчас канцэртаў гурт больш не прадстаўляе абрадавы складнік. Тым не менш калектыв — сталы ўдзельнік

мясцовых свят, а своеасаблівы яго хіт — абрад Зажынкі. У першы дзень жніва ў мясцовай гаспадарцы жанчыны-спявачкі

ўсе разам ідуць у поле, зжынаюць некалькі сімвалічных снапоў, спяваюць песні. Пасля афіцыйнай часткі кіруюцца ў вёску, заходзяць да тых вясцоўцаў, хто не так даўно пабудоваў новы дом, ажаніўся, а таксама ў сем'і, дзе нарадзіліся дзеці. Сноп у падарунак ад калектыву — як матэрыяльнае ўвасабленне пажаданняў шчасця, здароўя і дабрабыту новай маладой сям'і і маленькаму жыхару Казловічаў. Людміла Калядка кажа, што візіт «Ячаўскіх вячорак» — вялікае свята для кожнай сям'і, іх прывітанню штогод чакаюць, а калі раптам нейкую хату жанчыны выпадакова абмінуць, — вясцоўцы вельмі крыўдуюць.

У рэпертуары «Ячаўскіх вячорак» — як і досыць вядомыя народныя песні, танцы, так і тыя, што спяваліся менавіта ў гэтай мясцовасці, якія помняць жанчынам яшчэ ад матуль і бабуль. Самы старажытны пласт — спевы, што супраджаюць абрады, напрыклад, вяселле.

Спявачкі добра памятаюць песні, што павінны гучаць у пэўныя моманты вяселля. Вось такім спевам віталі зяця, які падыходзіў са світай да дома маладой:

Выхадзіла маці ды зяця

Ды не так страчаць —

Ці не вельмі гіяны,

Ці не жаль дзіцяці

за яго аддаць.

Каўнер багровы —

зяць чарнаброў,

Каўнер ваўністы —

зяць ганарыст.

А гэтая песня-прыпеўка прызначалася для прадстаўлення маладой:

Да на небе сонейка

калясом ідзе роўненька,

Брат сястрыцу на пасад

вядзе раненька.

А гэтая сумная песня — зварот маладой, развітанне з жывцом «у дзеўках», з сяброўкамі:

Ты касіца мая русая,

Я табою любавалася

Ды нічога не баялася...

Спеўныя традыцыі ў гурце — досыць багатыя, таму кіраўнік Людміла Калядка вельмі строга ставіцца да гучання «Ячаўскіх вячорак». Шмат гадоў Людміла Кузьмі-

Гурт «Ячаўскія вячоркі».

нічна працавала дырэктарам мясцовага Дома культуры, сёння яна на пенсіі, але пасадку кіраўніка калектыву пакуль не збіраецца пакідаць. Дарэчы, не так даўно Людміла Калядка адзначыла 70-годдзе. Таму віншуем і жадаем гэтай таленавітай спявачцы яшчэ шмат-шмат цікавых вандровак, бадзёрасці, энергіі і сіл на новыя выступленні, творчыя адкрыцці.

Сем зярнятак грэчкі

Слуцкі Цэнтр традыцыйнай культуры — установа незвычайная. Тут працуюць людзі, апантаныя беларушчынай, існуе мноства гуртоў для дзяцей, ды і самі супрацоўнікі займаюцца аднаўленнем старажытных відаў мастацтва. Таццяна Ермаловіч, кіраўнік калектыву аматарскай мастацкай творчасці «Беларуская лялька», расказвае:

— Мы аднаўляем лялькі паводле звестак, што збіраем па ўсёй краіне, нават шырэй — разглядаем абрадава-абярэгавыя лялькі, якія бытавалі і ў Расіі, Украіне. Адметна, што іх нельга дыферэнцыраваць паводле нацыянальнай прыналежнасці, вызначыць дакладнае месца паходжання. Таксама робім батлеечныя лялькі, яны былі распаўсюджаныя на Беларусі і выкарыстоўваліся падчас пастановак ляльчага тэатра. Іх ствараем па старадаўняй тэхналогіі.

Але самыя любімыя лялькі і кіраўніка калектыву, і малых, якія тут займаюцца, — абрадава-абярэгавыя. Іх досыць лёгка зрабіць, дзеці могуць з

імі гуляць, ды і ў абыходжанні яны вельмі простыя, бяспечныя (яны робяцца ў асноўным з тканіны). Тым не менш жоны з відаў абярэгавых лялек мае глыбокае сімвалічнае значэнне, якое можна пабачыць ужо ў іх назвах.

— Гэта, напрыклад, лялька-пажадальніца, анёл на пальчык, зайчык на пальчык, лялька на шчасце і лялька з цікавай назвай трохкольца, — тлумачыць Таццяна Міхайлаўна. — У аснове трохкольцы —

Батлеечныя лялькі.

грэчкі арэх і сем зярнятак грэчкі. Зярняткі закладвалі ўнутр шалупіння грэчкага арэха, таму калі такую ляльку патрэсці, можна пачуць вельмі ціхі і прыемны гук. Грэчка сімвалізавала здароўе, а сама лялька супакойвала менавіта гучаннем, таму яе часта давалі маленькім дзецям і хворым людзям, каб яны хутчэй засыналі.

Майстрыха кажа, што менавіта грэчка дае такі заспакаяльны эфект:

і даўжыню жыцця чалавека. Чым каса даўжэйшая — тым лепш. А з лялькамі зайчык на пальчык і анёл на пальчык цікава гуляць нават дарослым, яны вельмі лёгка і хутка робяцца. Ляльку-пажадальніцу нашы продкі хавалі, каб пра яе ніхто не ведаў, яе ўпрыгожвалі гузікамі, каралямі і верылі, што яна мае здольнасць выконваць жаданні. Калі ж лялька цалкам была пакрытая ўпрыгожваннямі, то рабілі новую.

— Абрадава-абярэгавыя лялькі — вельмі цікавая тэма. Іх даследаваць, пашыраць калекцыю нашых вырабаў можна амаль бясконца, — кажа Таццяна Міхайлаўна.

Але ёсць сярод работ Таццяны Ермаловіч і нетрадыцыйныя для нашай культуры лялькі, яны большага павярху, апранутыя ў нацыянальныя строі. Як кажа майстрыха, перад намі пэўнага кшталту эксперымент, ёй самой цікава было паспрабаваць у такім

варыянце прадставіць нашы лялькі, паказаць класічны беларускі дзявочы строй. Гэтыя работы Таццяна Ермаловіч летась прадстаўляла на «Славянскім базары ў Віцебску» і заняла 3-е месца.

Яшчэ адзін яркі акцэнт дзейнасці Цэнтра традыцыйнай культуры — аднаўленне мастацтва маляванак. Адметна, што менавіта на Случчыне нарадзілася і жыла знакамітая мастачка, прадстаўнік наўнага кірунку жывапісу Алена Кіш.

Маляванкі стваралі простыя вясцоўцы па замове. Звычайна гэта былі творы наўнага жанру, вельмі падобныя да дзіцячых малюнкаў. На дываны пераносілі выявы жывёл, часам нават фантастычных, бытавыя сцэны. Малявалі самаробнымі фарбамі: для чорнага колеру выкарыстоўвалася сажа, жоўтага — жаўток, карысталіся любімымі матэрыяламі, напрыклад, сокам бурака, лісцем. Таму тагачасныя маляванкі былі не вельмі яркія і вельмі кепска захаваліся, амаль не дайшлі да нашага часу.

Натуральна, сучасныя маляванкі адрозніваюцца ад традыцыйных. Таццяна Ермаловіч кажа:

— Сёння гэта работы на палатне, выкананыя па класічнай схеме, метадыцы. Кожная работа мае своеасабліваю раму, якая змяшчае арнамент на чорным фоне. У нас ужо склалася калекцыя з чатырох маляванак, іх аб'ядноўвае тэматыка беларускіх свят і абрадаў. На маляваных дыванках можна пабачыць сюжэты, што распаўсюджваюцца пра Каляды, Гуканне вясны, Купалле і Дажынкі.

У Слуцкім Цэнтры традыцыйнай культуры ўпэўненыя, што і выраб лялек, і стварэнне маляванак — выдатная магчымасць далучыць дзетак да нашай спадчыны. У планах установы — правядзенне абрадаў, а таксама актыўная работа па аднаўленні старажытных відаў мастацтва. Будзем спадзявацца, што ўсё выдатна атрымаецца, бо на актыўную працу натхняе нават сама пляцоўка — тут узноўлены інтэр'ер традыцыйнай беларускай хаты, дзе школьнікі могуць дакрануцца да рэчаў, якімі карысталіся нашы дзяды і прадзеды, пабачыць, як яны жылі.

Марына ВЕСЯЛУХА.
vesialuha@zviazda.by

«НАМ З ВАМІ ПА ДАРОЗЕ»

КАЛІ ВЫ ПАПІСАЛІСЯ НА ГАЗЕТУ «ЗВЯЗДА»

на III квартал або II пайгоддзе 2016 года —
запавядае картку ўдзельніка, выразае і дасылае
да 13 ЛІПЕНЯ 2016 ГОДА

ў рэдакцыю на адрас:

вул. Б. Хмяльніцкага, 10А, 220013, г. Мінск.

Сярод падпісчыкаў 14.07.2016 года будзе разыграны
7 двухмесных палаткаў Atemi і суперпрыз — веласіпед
Stels Navigator 700 V 2016. Вынікі будучы апублікаваны ў газеце «Звязда»
да 24.07.2016 года.

Прызы можна будзе атрымаць у рэдакцыі па 30.09.2016 года
пры падачы квітанняў аб падпісцы на «Звязду» на III квартал
або II пайгоддзе 2016 года і пашпарта. Пасля 30 верасня выдача прызёў
спыняецца і прэтэнзіі падпісчыкаў не прымаюцца. Умовы рэкламнай гульні
«Нам з вамі па дарозе» чытайце ў нумары 103 газеты «Звязда» ад 02.06.2016 года.

Тэлефон для даведак (017) 284 44 04.

ТЭРМІН ПРАВЯДЗЕННЯ ГУЛЬНІ — 3 07.06.2016 ПА 30.09.2016 ГОДА.

Пасведччанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі № 2768 ад 26.05.2016 года,
выдана Міністэрствам гандлю Рэспублікі Беларусь.

Картка ўдзельніка — падпісчыка «Звязды» на III квартал або II пайгоддзе 2016 года

Прозвішча, імя, імя па бацьку _____

Падпіска аформлена і аплачана ў _____
(аддзяленне сувязі)
на III кв. або 2-е пайг. 2016 года

Жатні адрас і тэлефон
(абавязкова) _____

(індэкс)

Удачы ў розыгрышы!